

Az MTA Kiválósági Együttműködési Program **Mobilitás Kutatási Centrum** sajtóbemutatóval egybekötött workshopot szervez a **Származás és integráció a mai magyar társadalomban** és **A magyar társadalom és a politika, 2019** című köteteinek bemutatására

2019. május 21. kedden 11 órától, az **MTA TK Politikatudományi Intézet körtárgyalójában** (MTA HTK Budapest 9., Tóth Kálmán u. 4. T épület 2. emelet)

(Plakát pdf itt letölthető)

A rendezvény programja itt elérhető

A kötetek az MTA Kiválósági Együttműködési Program „Mobilitás Kutatási Centrum” projektjének a keretében készültek. A projekt az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpontja, Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi kar, Politikatudományi és Szociológiai Intézet és az ELTE Társadalomtudományi Kar, Szociális Munka Tanszék konzorciumának konzorciális együttműködésében valósul meg.

A projekt egyik fő kutatási iránya a társadalmi integráció elemzésének a folytatása, és kiegészítése a társadalmi mobilitás és a származás szempontjaival. Az integráció kutatása a 2012-ben megjelent kötettel indult. Ezt követően 2013-ban Kovách Imre vezetésével kezdődött az *Integrációs és dezintegrációs folyamatok a magyar társadalomban* című kutatássorozat az OTKA, majd jogutódja, a NKFIH támogatásával. Ennek keretében 2015-ben átfogó társadalomtudományi kutatás zajlott, amely azt vizsgálta, milyen tényezők szerint és hogyan integrálódik a magyar társadalom.

A kötetek egy 2018 őszén végrehajtott, 2700 fős, a magyar felnőtt népességre reprezentatív adatfelvétel eredményein alapulnak, és leíró szociológia eszközeivel áttekintik, hogy

- az egyének származási társadalmi pozíciója miként függ össze a jelenlegi társadalmi helyzetükkel, életkörülményeikkel, attitűdjeikkel, illetve hogy milyen módon integrálódnak a társadalomba;
- hogyan integrálja a magyar társadalmat a politika: milyen az ideológiai beállítódásuk, a pártokhoz fűződő viszonyuk, a demokráciaértelmezésük, a politikai intézményekbe vetett bizalmuk és a közéleti cselekvés különböző formáiban való részvételük.

A magyar társadalom és a politika, 2019

2015 óta szinte változatlan a magyar társadalom ideológiai karaktere. Majd minden második választ adó közép-re sorolja önmagát, ugyanakkor a jobboldalon sokkal többen vannak, mint a baloldalon. A jobboldaliak elköteleződése mindamellett erősebb: ezen az oldalon kevesebb a párt, és kisebb a bizonytalanok és a válaszukat megtagadók aránya is.

2018 őszén a 18 éven felüliek túlnyomó többsége, 56 százaléka számára a demokrácia jelenti a legjobb politikai berendezkedést, a diktatúrapártiak aránya 11 százalék. 2015-höz képest ugyanakkor a magyar társadalom polarizáltabbá vált a demokrácia és a diktatúra megítélését illetően. Egyrészt határozottan növekedett a demokrata beállítottságúak aránya, ugyanakkor a diktatúrát bizonyos körülmények között elfogadható rendszernek gondolók aránya is nőtt, igaz kisebb mértékben.

A kutatásban megvizsgáltuk, milyen a megítélése az egyes politikai korszakoknak. A 18 éven felüli felnőtt népesség relatív többsége, 43 százaléka úgy véli, hogy 2010-ben új politikai korszak kezdődött Magyarországon. A Kádár korszak, az 1989/1990–2010 közötti időszak és a 2010 utáni periódus közül – minden szempontot figyelembe véve – a Kádár-korszakot tekinti a társadalom túlnyomó többsége a legjobb korszaknak. A 2010-ig terjedő időszakot kb. egytizedük jelezte legjobbként, míg a 2010-ben kezdődő időszeakra 15 százalék voksolt. Az önmagukat a felső és felső középosztályba sorolók érzik leginkább úgy, hogy a jelenlegi, 2010 utáni korszak messze a legjobb a vizsgált három politikai időszak közül.

A korábbi kutatásokkal összhangban az állampolgárok ma is az államtól várják az egyenlőtlenségek csökkentését, valamint az oktatás és egészségügy megszervezését, még akkor is, ha kevesebb állami beavatkozást tartanak szerencsésnek a gazdasági folyamatokba vagy több egyéni felelősségvállalást tartanak szerencsésnek. A kormányzat és az állami intézmények viszonyát ugyanakkor ellentmondásosan ítélik meg a válaszadók: míg majdnem 60 százalékuk azzal ért egyet, hogy programok helyett erőskezü vezetőkre van szükség, 70 százalékuk azt is gondolja, hogy az állami intézményeket túlságosan befolyásolja a politika.

2018 őszén a magyar társadalom jelentős konfliktust érzékelt a kormánypártiak és ellenzékiek; a baloldaliak és a jobboldaliak; a gazdagok és a szegények; a Budapesten és a vidéken élők, valamint az ország vezetői és polgárai között. Legnagyobb konfliktust a vezetők és a polgárok között érzékelték a kérdezettek. A konfliktusérezkelés politikai elköteleződés kérdése. Az ellenzéki szavazókhoz képest a Fidesz hívei ugyanis sokkal békésebb világot látnak Magyarországon.

2017-es és 2018-as vizsgálatunkban is mértük, hogy a válaszadók szerint mi jelenti a legnagyobb veszélyt Magyarország számára, illetve, hogy mely csoportokat tesznek felelőssé a megjelölt problémákért. A felsorolt veszélyek közül két téma őrizte meg, sőt növelte „népszerűségét”: a nemzeti szuverenitás elvesztése és a demokrácia és jogállam leépítése. A felelősök között a 2017-eshez hasonló mértékben jelölik meg a politikai és gazdasági elitet és az Orbán-kormányt, ugyanakkor jelentősen nőtt a nemzetközi szereplők felelőssé tétele.

Az egyes pártok mozgósító ereje változott az elmúlt években. Míg 2017-ben a párthoz kötődő részvételi formákban a Fidesz–KDNP rendelkezett a legnagyobb mozgósító erővel (20% a Fidesz szimpatizánsok között), és a direkt részvételi formák az egyéb, kis pártok szimpatizánsait mozgósították leginkább, 2018-ban a DK–MSZP–P blokk és a kispártok is megelőzték a kormányzó pártot a hagyományos részvételi formák vonatkozásában. A Jobbik és az LMP is felzárkózott a Fideszhez. A Momentum, a Magyar Kétfarkú Kutypárt kiterjedt önkéntes-hálózatát jól mutatja a kutatás.

Származás és integráció a mai magyar társadalomban

A kötetben arra keressük a választ hogy az egyének származási társadalmi pozíciója miként függ össze a jelenlegi társadalmi helyzetükkel, életkörülményeikkel, attitűdjeikkel, illetve hogy milyen módon integrálódnak a társadalomba. Ezáltal képet alkothatunk arról, hogy az egyenlőtlenségek miként öröklődnek egyik generációról a másikra a mai Magyarországon. Munkánk fő üzenete, hogy az egyének származási és jelenlegi társadalmi pozíciója erősen összefügg egymással. A származás – akár a kérdezettek szüleinek foglalkozási pozíciójával, akár az iskolai végzettségével mérjük – hatással van az egyének jelenlegi életkörülményeire, illetve attitűdjeire.

A foglalkozási mobilitás szempontjából a felső vezetői, illetve értelmiségi csoportok tekinthetők a legzártabbnak. E csoport esetében öröklődik a legmagasabb arányban a szülők társadalmi helyzete a gyermekeikre.

A társadalmi helyzet objektív, foglalkozási alapú valamint szubjektív indikátorai erős konzisztenciát mutatnak. A társadalmi pozíció átörökítése kapcsán lényeges, hogy a szülők foglalkozási pozíciója alapján csaknem olyan biztonsággal következtethetünk a kérdezettek szubjektív osztálybesorolására, mint a kérdezettek jelenlegi foglalkozási pozíciója alapján. A válaszadók valamivel több, mint fele úgy ítéli meg, hogy javult a társadalmi helyzete a szüleihez képest. Ez nagy változást jelent az 1990-es, illetve 2000-es években végzett mérésekhez képest, amikor a relatív többség még a társadalmi pozíciójának a romlásáról számolt be.

A származás erősen befolyásolja az iskolai végzettséget, az apa iskolai végzettsége és ezzel összefüggésben a foglalkozási státusza is meghatározó, különösen a magas és alacsony iskolai végzettség esetén: a diplomás apák gyermekeinek 74%-a szerzett diplomát, a legfeljebb 8 általánossal rendelkező apák gyermekeinek 60% pedig szintén csak az általános iskolát fejezte be legfeljebb.

A felső, leggazdagabb ötödbe tartozók átlagos egy főre jutó jövedelme négy és félszer magasabb, mint a legsó, legszegényebb ötödbe tartozóké. Az apa foglalkozási pozíciója szerinti jövedelemátlagok gyakorlatilag megegyeznek a saját foglalkozási pozíció szerinti jövedelemátlagokkal, ami a társadalmi státusz nagyfokú állandóságára és az átörökítésére utal.

A felső, leggazdagabb ötödbe tartozók háromnegyede nem szembesül anyagi nehézséggel a mindennapok során. Ezzel szemben az alsó, legszegényebb ötödben tízből kilenc válaszadó nehézséggel küzd a mindennapos kiadások fedezésénél. Az apa foglalkozási pozíciója, illetve a kérdezett jelenlegi foglalkozási pozíciója szerinti mintázatok azonosak.

Mind a magas, mind a fiatalos kultúrafogyasztásra jelentős hatással van az életkor és a társadalmi helyzet (iskolázottság, foglalkozás, anyagi helyzet). A kultúrához való hozzáférés is számít: többet fogyasztanak a Budapesten és a nagyvárosokban élők. Nem csak az egyén, hanem a szülei társadalmi helyzete is meghatározó a kultúrafogyasztás szempontjából: a diplomás és szellemi foglalkozású szülők gyerekei saját társadalmi csoportjukhoz képest is nagyobb kulturális aktivitással bírnak.

Az étellel, a családi kapcsolatokkal és a munkával való elégedettség tekintetében az átlagosnál elégedettebbek a jobb jövedelmi, foglalkozási pozícióval rendelkezők és a magasabb végzettségűek. A kérdezettek apjának foglalkozása és végzettsége szerinti összefüggések igen hasonlóak ezekhez az eredményekhez, ami a származás fontosságára utal.

Elemzéseink szerint a származás a társadalmi integráció több aspektusa szempontjából is fontos tényező. Egyrészt az alacsony státuszú apák gyerekeinek kevesebb az erős kötésük, másrészt a felfelé mobilitás pozitívan hat a civil aktivitásra, harmadrészt az intézményi bizalom erősen összefügg a származással, s a magas státuszú apák gyerekeiben nagyobb a bizalom, negyedrészt a szüleikhez képest magukat lefelé mobilnak tartók kirekesztettebbnek érzik magukat.